

Előnyös-e az állam és nagyobb erdőbirtokosok részéről a deszkagyártás?

Sokszor lehet oly nyilatkozatot hallani, hogy gyáarak, melyek az állam vagy egyes rendkívüli nagy birtokosok tulajdonában vannak, kevésbé tartanak lépést az ipar korszerű haladásával vagyis kevésbé képesek megfelelni az időszakonként felmerülő újabb kívánalmaknak; míg azok, melyek egyes vállalkozók vagy bérlők rendelkezése alatt állanak, már csak a magán érdek rugójánál fogva is több tevékenységet és elevenebb iparüzletet fejtenek ki mint amazok.

Ezen, ha egészen nem is, de valamennyire mégis elég igaznak látszó állítások részére szól azon körülmény, hogy a rendszerint csendes menettel működő államgépezetnél, a számos ellenörködés és felsőbb hatóságoknak csekély tárgyakhoz is szükséges engedélyének kinyerése mindig sok időt vesz igénybe, mi lehetlen, hogy az iparüzletre zsibbasztólag ne hasson. Magánvállalkozók ellenben természetes érdekük és szabad rendelkezésük jogánál fogva gyártmányait sokkal hamarabb alkalmazhatják a fenforgó viszonyokhoz.

Mindkét esetet tekintve önként felmerül előttünk is azon kérdés, hogy valjon melyik hát jobb, ha az erdészeti jelentékenyebb iparágak egyikét, t. i. a deszkagyártást az állam és nagyobb erdőbirtokosok magok folytatják-e, vagy egyes vállalkozók és bérlők kezei közé adják.

A dolgot a közönség szempontjából tekintve, igen könnyen az utóbbi nézethez hajlunk és azon választ adjuk, hogy reánk nézve annál jobb, minél több az egyes vállalkozó s minél terjedtebb a gyáarak száma, mert így könnyebben jutunk a bevásárlandó czikkekhez; míg a többé kevésbé monopolizált áruk, a monopolizálás arányához képest a fogyasztó közönségre többé kevésbé nyomasztólag is hatnak: holott a növekedő concurrentia mindig a fogyasztó vagy vásárló közönség javára esik.

Ellenben erdészeti szempontból fogva fel a dolgot, szintén ellenkező választ kell, hogy adjunk; úgy tekintve itt az államot és terjedtebb erdők birtokosait, mint olyanokat, kik a nemzetgazdaság tényezőihez tartozó erdőknek kezelésére hivatvák, kik aztán mint ilyenek, azokat a közjó érdekében kezelni és conserválni is tartoznak.

Lássuk azonban mindezt kissé közelebbről; bármely árucikk kelendősége és értéke attól függ, hogy mily nagy mértékben van az

vásárra bocsátva és mennyiben keresett, s a szerint aztán, a mint az egyik nagyobb vagy kisebb, ára is száll vagy emelkedik. Az áru keresettsége annak felhasználhatóságától és szükségességétől függ; a felhasználás pedig szintén attól, hogy mily nagy ez vagy amaz árucikk vásári vagy jobban mondva fogyasztási környéke, s mily könnyen vagy nehezen szállítható az a központi vásáros helyre.

Az árucikkek ugyane viszonya áll általában az erdei termékekre nézve, különösen pedig a korlátozottabb használhatóságu és nehezen szállítható deszkának való tönkökre, ugynevezett ramaszokra nézve is, melyek ezen körülményeknél fogva kevésbé is kelnek el, s így azok árát igen sokszor csakis a közelebbi fűrészmalom tulajdonosa vagy azok bérlői határozzák meg; a gyárkezelők mint vevők ezen előnyös viszonyához még az is hozzájárul, hogy a fűrészmalomok száma mindig megfelel azon vidékbeli nyers fatermékek mennyiségének, s így a tulajdonos ha a szállítással járó nagyobb költségekbe nem akarja magát verni, szükségkép rájuk van utalva; s csakis azon egy körülmény szolgál az erdőbirtokosok csekély vigaszára, hogy egy jó forgalomban tartandó fűrészmalom számára meglehetősen számú rönkök kellenek, másfelől pedig, hogy azok felépíttethetése minden esetre kisebb vagy nagyobb tőkepénz befektetését igényelvén, maguk e tehertől mentek.

A nyers termékek vagy ramaszok fentemlitett csekély kelendőségével ellentétben sokkal kedvezőbb kelettel bírnak a nyers gyártmányok vagy deszkák, sokoldalú használhatóságuk miatt, másfelől pedig azért is, mert azok elszállítása sokkal könnyebben eszközölhető. Az építő mesterek, fakereskedők, földészek, kézművesek mind a fűrészmalomokhoz jönnek vásárlani s így nemkevésbé emelik a fűrészmalommal bíró erdőtulajdonos javára a deszkák árát; s így lényeges különbséget lehet látni, ha a fát mint ramaszt vagy mint deszkát értékesítjük. Egészen másképp áll a dolog az erdőbirtokosra nézve, ha a fűrészmalom nem az övé, hanem annak birtokosa tőle csak tönköket vásárol, mely esetben a fűrészgyár tulajdonosa csak a szebb ramaszokat válogatván ki, a csekélyebbeket vagy nem veszi vagy csak potom árt ajánl, míg ha az erdőbirtokos maga dolgoztatja fel fáját, úgy a szebb, mint a csekélyebb ramaszokat, a helybe jövő vásárlók közül mindenik szüksége szerint vesz, s így a jobb és kevésbé jó minőségű deszkák is becsük szerint egyenlő mértékben kelnek el.

Azt mondják, hogy az egyes vállalkozók és bérlők kezei közt levő fűrészmalomok több hasznót adnak, mint az állam és nagyobb

birtokosok használatában levők; de hogy az állam és nagyobb birtokosok is a jövedelmet illetőleg azokhoz hasonló sikert nyerjenek, szükséges, hogy ők is a kezelési eljárásoknál a bérlőkéhez hasonló bánásmódokat vagy ugyanazon szervezést alkalmazzák.

Igy például a körülmények jó szemügyre vétele után csak oly helyekre építtessenek fűrészmalomok, hol az azok hajtására szükséges vízmennyiség mint legolcsóbb erő legelőnyösebben használható, s annak leendő szabályozása a legkevesebb költséggel kivihető; hova a ramaszok szállítása és onnan a deszkák továbbvitele a legkönnyebb módon s így a legkevesebb költséggel eszközölhető. Állíttassanak az egyes részekben szilárd s így az összes szervezetben is erős és jó menetű gépek a lehető legegyszerűbb szerkezettel; kerülve azonban a befektetendő tőkével a tulságos takarékoskosságot, minek igen könnyen egy újabb költséges építkezés lehetne következése; a fűrészpengék készíttessenek a legjobb acélból s azok fogai alakítására, ékítésére és terpesztésére különös gond fordíttassék, hogy így minél kevesebb fát forgácsolván el, a legjobb, legsimább metszetű deszkákat is nyerjük.

A gépészeti tekintetben jól kiállított fűrészmalomokhoz megfelelő szakképzettségű egyének szükségesek, ezek közül fűrészmasterül tapasztalt szakértő, tevékeny egyén választandó s becsületes fizetéssel ellátandó. A fűrészgyár felügyeletét legsikeresebben fogja egy szakértő és ez üzlet iránt előszeretettel viseltető igazgatósági hivatalnok vezetni. A fűrészgyár közvetlen kezelését és az áruk eladását czélszerűen azon erdészre lehet bízni, kinek kerületében a gyár fekszik. A pénztárt és számadást a legközelebb lakó pénztári hivatalnoknak lehet átadni.

Hogy a vállalatnak tiszta jövedelme kimutatható legyen, kezeltessek az minden más bevételi és kiadási ügyektől függetlenül, annyira, hogy a feldolgozandó tönkök helyszerinti árát a gyár az erdészeti pénztár javára jegyezze. A készített deszkák rendes időközönként, például havonként egyszer árverés útján adassanak el, s ha ily alkalmakkor az ajánlott árak a gyárra nézve némileg nyomasztók találnának is lenni, azok a máskor növekedő verseny folytán kiegyenlítődnek. Félrefekvő és távollevő erdős helyeken czélszerűbb szabott árakat alkalmazni.

Az ellenőrzés legczélszerűbben eszközölhető, ha a gyári anyag és pénzkezelés külön személyekre bízatik, s ha a kezelő hivatalnok érdeke a gyártulajdonosával azonosíttatik, még pedig igen előnyösen

akként, ha annak fizetésül a tiszta jövedelem bizonyos része (tantieme) adatik. A malommester pedig a gyártmányok kiállított mennyisége szerint lenne fizetendő, még pedig oly formán, hogy a mellé szükséges munkásokat ő fizesse.

Az állam és nagyobb birtokosoknál az ilyen ügyekben is gyakorlatban levő hosszadalmas instantialis utak és módok mellőzése és egyszerűsítése mellett biztosan várható, hogy az erdei fatermés feldolgozására állítandó fűrészgyárak ezek birtokában és közvetlen kezelése mellett is oly jövedelmezők lesznek, mint a magánvállalkozók kezei közt.

A hónap és egyéb téli takaróknak hatása a növényekre.

Általános tapasztalás szerint — a rögtönös hőmérsékváltozás, főleg többszörös ismétlésben, de kivált a gyakrabban váltakozó befagyás és felengedés a növényekre nézve mindig igen káros hatású. Ezen veszély majdnem évenként áll be, nemcsak tél kezdetével, hanem belterjesebben még tél vége felé, akkor, midőn a vetések hótakaró hiányában, ily változásnak kitéve vannak; ez időben ugyanis az éjjelek még igen hidegek szoktak lenni, míg ellenben a már jelentékenyen fellebb emelkedő nap a földet már jóval erősebben melegíti át. Ez által a hőmérsékváltozások annál érezhetőbbek és a gyakorta hetekig ismétlődő felengedés meg befagyásnak hatásai annál kártékonyabbak lesznek.

Midőn a befagyott csupasz (be nem fődött) talaj ilyen napontai változásnak kitéve nincsen, hanem a tartamos hideg nappal sem enged meg a fölfagyást, akkor egy másik veszély lép fel a vetések ellen. Ezen esetben t. i. nemcsak a fagy hatol mindig mélyebben a talajba, hanem a megfagyott talajviz is lassanként oly tetemes elpárolgást szenved, mikép ha ezen állapot hetekig eltart, mint január és februárban nem ritkaság, a befagyott talaj több hüvelyknyi mélységre tökéletesen kiszárad és majdnem porrá változik. Ennek következtében a növények annál inkább szenvednek, minthogy emellett nem csupán azoknak husos levei részeik, hanem magok a gyökerek is közvetlen vannak a tartós erős hidegnek kitéve, sőt gyöngye gyökérzetű növények teljesen lesznek a talajból kiemelve. A legnagyobb baj pedig akkor áll be, midőn — valamint a nevezett körülmények közt gyakrabban előfordul — éles keleti szelek a talajport magok-